

ปัญหาประชากร

ของประเทศสิงคโปร์ และญี่ปุ่น

พล.ร.ท. ยงยุทธ ศุภะกะสิน *

ด้วยความเป็นห่วงว่าจำนวนประชากรจะสั้นลง จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ ดำเนินการ “การวางแผนครอบครัว” ขึ้นเพื่อมุ่งหมายในการคุมกำเนิดจำนวนประชากรมิให้เติบโตเร็วเกินไป มาตรการดังกล่าวถ้ามองดูโดยผิวเผินจะรู้สึกว่าเป็นผลดีมาก หากเพียงแต่ต้องการให้บรรลุดัตถุประสงค์ด้าน “ปริมาณ” เท่านั้น อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวสมควรที่จะได้รับการพิจารณาโดยรอบคอบละเอียดถี่ถ้วน การวางแผนเกี่ยวกับประชากรที่ผิดพลาดจะเกิดปัญหาต่ออนาคตของชาติได้ เพราะประชากรเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของชาติขณะนี้ปรากฏว่าไม่มีปัญหาเกิดขึ้นแล้วในประเทศสิงคโปร์ เพราะในปัจจุบันอัตราการเติบโตของประชากรลดลงจนอยู่ในภาวะที่น่าวิตก จึงจะเรียนให้ทราบต่อไปนี้

ผู้เขียนขอเริ่มด้วยคำถามที่หมิ่นเหม่ต่อความปลอดภัยของผู้เขียนพอสมควรคือ “ผู้ชายควรจะมีความมากกว่า 1 คนหรือไม่” คำถามดังกล่าวไม่ใช่ของผู้เขียน แต่เป็นคำถามที่สร้างความปวดเศียรเวียนเกล้าในประเทศสิงคโปร์ ภายหลังจากที่นายกรัฐมนตรี ลี กวน ยู ได้ไปปราศรัยที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2529 โดยนายกรัฐมนตรี ลี แสดงความวิตกกังวลต่อการที่อัตราการเกิดของประชากรที่เป็นคนจีนลดน้อยลง โดยที่ชาวจีนเป็นคนส่วนใหญ่ประมาณ 76% ของประชากรทั้งประเทศ เขาได้ชักชวนว่าคนหนุ่ม-สาว ไม่ควรใช้ชีวิตโสดนานนัก เพราะจะมีลูกไม่ทันใช้ และชาติจะขาดแคลนคนรุ่นหนุ่ม-สาวอนาคตจะมีแต่คนแก่จำนวนมาก

จากการสำรวจพบว่า ผู้หญิงสิงคโปร์ที่มีการศึกษาดังกล่าวจะพอใจรักษาความเป็นโสด ไม่ยอมแต่งงานรัฐบาลจึงประกาศว่า หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปอีก 20 ปี ข้างหน้า เกษะสิงคโปร์จะมีแค่นก จะประสบภาวะขาดแคลนแรงงานอย่างวิกฤต นายกรัฐมนตรี ลิ ได้ปรารภแก่นักศึกษาว่า หากหญิงที่มีการศึกษาดีพากันเล่นตัวอย่างนี้ ผู้ชายก็ควรมีภริยามากกว่า 1 คน เพื่อผลิตพลเมืองให้เพียงพอ เขาได้กล่าวอีกว่า “ลัทธิการมีภริยามากกว่า 1 คน ไม่ใช่เรื่องใหม่ สังคมจีนในอดีตได้เคยทำมาแล้ว”

ความคิดดังกล่าวสร้างความฮือฮาไปทั่วเกาะสิงคโปร์ รวมทั้งมีปฏิกิริยาต่อต้านจากกลุ่มสตรีอย่างแข็งขัน อย่างไรก็ตาม นาย เอส. ราซาร์ทัน รัฐมนตรีอาวุโส ได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุน เขากล่าวว่า “เราต้องใช้มาตรการทุกอย่างเพื่อแก้ปัญหา ลัทธิการมีภริยามากกว่า 1 คนนั้น ไม่มีอะไรมากถ้าเราอยู่...ในที่ซึ่งลัทธิดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต”

หลังจากการกล่าวปราศรัยที่มหาวิทยาลัย นายลิได้ให้สัมภาษณ์หนังสือ นิวเฮอร์ซไทม์ว่า “ลัทธิการมีภริยามากกว่า 1 คน ไม่ใช่ยาครอบจักรวาลที่จะแก้โรค “ประชากรชขาดแคลน” ของสิงคโปร์ได้ มันสายเกินไปที่เราจะแก้ไข สิ่งสำคัญที่สุดก็คือความนึกคิดที่ยังฝังใจอยู่ในสตรีสิงคโปร์ซึ่งกำลังดำเนินการตามรอยสตรีในยุโรป ปฏิบัติอยู่นั่นคือ แบบครอบครัวที่มีแม่คนเดียวทำหน้าที่ทั้งพ่อแม่ (Single Parent) ดังนั้นถ้าหากแนวโน้มของผู้ชายสิงคโปร์แต่งงานกับหญิงสิงคโปร์ที่ด้อยการศึกษาเพิ่มขึ้น หญิงชาวสิงคโปร์ที่มีการศึกษาก็จะมีบุตรนอกสมรสและเลี้ยงดูบุตรเองโดยไม่มีบิดา” เขากล่าวเสริมอีกว่า “นั่นเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้ามองเห็นในอนาคตของสิงคโปร์ ข้าพเจ้าไม่พบว่าสตรี (ที่มีการศึกษา) ที่ไม่แต่งงานมีชีวิตที่ว้าเหว่ และแห้งแล้งแต่อย่างใด”

ต่อคำถามว่า นายกรัฐมนตรี ลิ ต่อต้านความประพฤติดังกล่าวหรือไม่ เขาตอบว่า “ข้าพเจ้าไม่สนับสนุนแต่เป็นเหตุผลทางตรรกวิทยาที่จะต้องเป็นเช่นนั้น ถ้าเราไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้”

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หนึ่งคือ นางยูฟู ยีซุน กล่าวว่า “ข้าพเจ้าไม่ชอบคิดเรื่องการมีภริยาหลายคนแต่เห็นด้วยกับความคิดเรื่องครอบครัวที่มีเพียงบิดาหรือมารดาคนหนึ่งคนใดคนเดียว ทำหน้าที่ทั้งสองอย่าง (Single Parent) ถ้าหากหญิงสิงคโปร์ที่มีการศึกษาประสบปัญหาการหาคู่ครอง” แต่เธอก็ “มองในแง่ดี” เมื่อเธอบอกแก่ผู้สื่อข่าวเอเชียวิคว่า “หลังจากที่นายกรัฐมนตรี ลิ ได้เคยปราศรัยเมื่อ 2-3 ปีก่อนเกี่ยวกับเรื่องการจัดแต่งงาน ก็ปรากฏว่าจำนวนชายที่มีการศึกษาดี แต่งงานกับสตรีที่มีการศึกษาดี เพิ่มขึ้น”

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสตรีอีกคนหนึ่งคือ อลิน วอง ได้แสดงความเห็นคัดค้านอย่างรุนแรง เธอเห็นว่า “การมีภริยาหลายคนเป็นการผิดกฎหมาย ซึ่งมีระวางโทษจำคุกสูงสุดถึง 7 ปี”

นายราซาร์ทัน ให้ข้อสังเกตว่า “ถ้าใครเขาต้องการจะมีภริยาหลายคน เราก็ไม่มีทางห้ามเขาได้ เพราะเขาจะมีภริยาคนเดียว แต่มีนางบำเรอหลายคนได้” เขากล่าวต่อไปว่า “เพราะอะไรหรือ ก็เพราะกฎหมายกำหนดไว้”

ปัญหาของสิงคโปร์ดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะนโยบาย “ลูกสอง” ของสิงคโปร์เมื่อ 20 ปีก่อน ส่งผลมายังจำนวนประชากรในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะการดำเนินนโยบาย “การวางแผนครอบครัวที่ผิดพลาด” ปัจจุบันคนสิงคโปร์ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นหนุ่ม-สาว และที่อยู่ในระดับบริหาร ปัจจุบันมีอายุระหว่าง 30-40 ปี ผู้เขียนเคยสงสัยและถามเขาว่า คนแก่ ๆ ไปไหนกันหมด ก็ได้รับคำชี้แจงว่า คนรุ่นเก่าตายเสียมากเมื่อสงครามคราวที่แล้วคนแก่ที่มีอยู่นั้น

บ้างก็อยู่ตามบ้านและอยู่ตามโรงงานต่าง ๆ ปลอมให้คนรุ่นหนุ่มที่มีการศึกษาดีเป็นผู้บริหารเป็นส่วนใหญ่ ตอนนี้สิงคโปร์ชักวิตกว่าต่อไปข้างหน้าจะขาดคนรุ่นหนุ่ม-สาว จะมีแต่คนแก่ ๆ บริหารประเทศเสียอีกแล้ว (คงเห็นผลงานตัวอย่างจากบางประเทศ) ดังนั้นจึงเป็นความห่วงใยของรัฐบาลในช่วง 20 ปีข้างหน้า

ปัญหาที่เกิดขึ้นพอสรุปสาเหตุได้ 2 ประการคือ ประการแรกเกี่ยวกับค่าครองชีพ ผู้หญิงที่มีการศึกษาดีประสงค์ทำงานทำนอกบ้าน ปัญหาการเลี้ยงดูเด็กจึงตามมา เพราะสถานที่รับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนรัฐบาลยังไม่ได้มาตรฐาน และจำนวนไม่เพียงพอความต้องการ ส่วนสถานเลี้ยงเด็กอ่อนของเอกชนก็มีราคาแพงไป ดูเหมือนว่าจะแพงกว่าจ้างคนใช้ชาวต่างชาติเพื่อดูแลเด็กและทำงานบ้านเสียอีก

ครอบครัวสิงคโปร์ส่วนใหญ่มักจะจ้างคนต่างชาติ เช่นจาก ศรีลังกา ฟิลิปปินส์ อินเดีย และไทย แม้จะต้องจ่ายภาษีคนใช้ต่างชาตินอกเหนือจากเงินเดือนถึงเดือนละ 1,440 บาท ก็ยังดี เพราะถ้าจ้างชาวสิงคโปร์ด้วยกันค่าจ้างจะแพงกว่าถึง 2 เท่า ดังนั้นทางแก้ปัญหาของเขาก็คือ คู่สมรสจึงไม่ค่อยยอมมีบุตร ส่วนบรรดาสาว ๆ ก็แข็งที่จะ “ลงจากคาน” มาเลี้ยงลูกอยู่กับบ้าน ยิ่งผู้หญิงที่มีการศึกษาดีเท่าไร ก็ยิ่งคิดมากขึ้นเท่านั้น เพราะไหนจะต้องทำงาน ไหนจะต้องเลี้ยงลูกและทำงานบ้าน จะจ้างคนใช้หรือก็แพง จะฝากลูกไว้ตามสถานที่เลี้ยงเด็กของรัฐบาลก็ไม่ไว้ใจ มีอยู่มากที่แต่งงานแล้วจึงไม่ยอมมีลูก ส่วนฝ่ายชายเองเมื่อแต่งงานแล้ว ก็อยากจะมียู่งไว้เซยชม เมื่อเห็นว่าผู้หญิงที่มีการศึกษาดีเขาคิดมากอย่างนั้น ก็เลยหาภรรยาที่มีการศึกษาน้อยจะดีกว่า ภรรยาจะได้อยู่บ้านเลี้ยงลูกและทำงานบ้าน แล้วก็เห็นว่ามีความสุขดีนี่ จึงกลายเป็นแพ้นขึ้นมาจากรัฐบาลชักเอะใจว่า เห็นถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปชักไม่ได้การเสียแล้วละ

ปัญหาประการที่สอง รัฐบาลสิงคโปร์กังวลใจมากก็คือปัญหาการเมืองในอนาคต ปัจจุบันอัตราส่วนพลเมืองเชื้อชาติจีนซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เดิมมีถึง 80% นั้น อัตราส่วนดังกล่าวได้ลดลงเรื่อย ๆ ในปัจจุบันเพียง 76% ซึ่งตรงกันข้ามกับอัตราการเพิ่มประชากรเชื้อชาติมาเลย์ และอินเดียสูงขึ้นเพราะศาสนาอิสลามไม่อนุญาตให้ทั้งหญิงและชายทำหมัน ดังนั้นการเพิ่มประชากรของพลเมืองเชื้อชาติมาเลย์จึงก่อความวิตกให้กับรัฐบาลสิงคโปร์ต่ออนาคตของชาติ จนถึงกับต้องปรับนโยบายใหม่เป็น “ลูกสาม” พร้อมกับมีเครื่องล่อใจต่าง ๆ ให้คู่สมรสมีลูกสามคน กับเชิญชวนให้สตรีที่มีการศึกษา “ลงจากคาน” มาแต่งงานรวมทั้งการลดหย่อนภาษี การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก และเงินอุดหนุนในการขายบ้านเพื่อรองรับครอบครัวที่ใหญ่ขึ้นอีกด้วย นอกจากนั้นยังอนุญาตให้สตรีมีเวลาหยุดเพื่อการคลอดบุตรเพิ่มขึ้น และกำหนดลักษณะงานใหม่ให้แก่แม่ลูกอ่อนเพื่อให้ได้มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น โดยให้ภาครัฐบาลเริ่มเป็นตัวอย่างแก่บริษัทเอกชนก่อน

เพื่อให้การเพิ่มประชากรจีนให้ทันการ นายกรัฐมนตรีถึงกับออกโรงเปรยถึง “ลัทธิการมีภริยามากกว่า 1 คน” ดังกล่าวแล้วอีกด้วย ซึ่งก่อความเป็นแค้นให้กับแม่บ้านชาวจีนยิ่งนัก ต่างพากันสวดเป็นการใหญ่บ้างถึงกับท้าวว่า “ถ้าแน่จริงขอให้anyak ๑ ลิ ลองมีภริยาคนที่สอง เป็นตัวอย่างดูก่อนซิ แล้วคอยดูฤทธิ์คุณนายลิบ้างก็แล้วกัน!”

หนทางแก้ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เรียกว่า “แม่เดี่ยวทำหน้าที่ทั้งพ่อและแม่” ดังกล่าวข้างต้นก็ปรากฏว่า มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งผู้เขียนขอนำคำสัมภาษณ์ของบุคคลสำคัญบางท่านที่ให้ไว้กับนักข่าวเอเซียวิคเมื่อเดือนพฤษภาคม 2530 ดังนี้

คุณ หลาย อา เอ็ง*

ถาม ลัทธิให้แม่เดี่ยวทำหน้าที่พ่อด้วย นั้นจะเป็นวิธีแก้ ปัญหาอัตราเพิ่มพลเมืองที่ลดลงได้หรือไม่

ตอบ เห็นว่าเป็นเรื่องตลกสิ้นดี ที่จะถือว่าเป็นวิธีแก้ไข และเป็นเรื่องชวนหัวที่นำไปเกี่ยวข้องกับอัตราการ เกิดของประชากรที่เป็นอยู่ เมื่อพูดถึงเรื่องการแต่งงานก็เป็นเรื่องยากอยู่แล้ว แต่เรื่องนี้กลับ ยากกว่า คุณอาจจะให้การช่วยเหลือใครก็ตามที่ ประสงค์จะเป็น พ่อ หรือ แม่เดี่ยว แต่ถ้าจะถือว่าเป็นวิธีการแก้ไขแล้ว.....ไม่มีทาง

ถาม สตรีทันสมัยที่ไม่ประสงค์จะรับผิดชอบในชีวิต สมรสนั้น สนใจในระบบแม่เดี่ยวหรือไม่

ตอบ ในสังคมของเรา ดิฉันไม่คิดว่าประชาชนจะต่อ ด้านการสมรสถึงขนาดนั้น แต่สำหรับสตรีที่ไม่ ยากแต่งงานจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ดิฉันก็คิดว่า การมีบุตรไม่ใช่เรื่องไม่ดี เท่าที่ดิฉันทราบมัน เป็นความคิดของผู้หญิงบางคนซึ่งยังไม่ได้แต่งงาน แม้จะมีอายุกว่า 30 ปีแล้วก็ตาม

ถาม สตรีคนเดียวที่ทำหน้าที่บิดา และมารดา จะเป็น วิธีการแก้ปัญหของสตรีสังคมโปร ในกรณีที่เธอไม่สามารถหาสามีที่เหมาะสมได้ ใช่หรือไม่

ตอบ มันอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของการที่เธอหาคู่ครองที่ เหมาะสมไม่ได้ การมีสัมพันธ์กับเด็กเล็กนั้นเป็น ผลดีและมีความหมาย แต่มันก็ไม่สามารถทดแทน การมีสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ ดิฉันชอบที่จะมีส่วนร่วม กับเพื่อนบางคน แต่ถ้าเป็นไปได้ดิฉันชอบความ คิดที่จะมีคนบางคนอยู่ร่วมบ้าน ซึ่งอาจจะเป็น เพื่อนหรือเด็ก และพอใจที่จะได้เอาใจใส่คนบางคน

ถาม การสนับสนุนลัทธิ “มารดาเดี่ยว” จะส่งเสริม เรื่องการล่วงประเวณี หรือการมี “บ้าน ที่สอง” หรือไม่

ตอบ มันดูเหมือนว่าผู้หญิงเหล่านั้น (ภริยาคนที่สอง) ไม่ประสงค์ที่จะมีบุตร ถ้าหากเธอตกลงใจที่จะมี ความสัมพันธ์ทางผู้สาวกับชายที่มีภริยาแล้ว เธอ ย่อมต้องการที่จะปกปิดเป็นความลับและมันจะเป็น ผลร้ายต่อเด็กที่เกิดขึ้น เพราะสิทธิของเธอและสิทธิ ของเด็กจะเป็นปัญหาสำคัญเว้นแต่เราจะมิกฎหมาย รองรับการมีคู่แบบนั้น ดิฉันไม่เชื่อว่าจะมีหญิง คนใดในสังคมปรารถนาจะรับสิทธิการมีภริยามากกว่า 1 คน

ถาม ทางเด็กจะมีปัญหาอย่างไรกรณีมารดาเดี่ยวนี้

ตอบ เว้นแต่เราจะมิกฎหมายสำหรับเด็กประเภทนี้ การ เปลี่ยนแปลงท่าทีของสังคมย่อมมีผลต่อเด็กในทาง ลบ เมื่อเด็กโตขึ้นจะถูกถามว่า “พ่อเธออยู่ไหน” เด็กจะมีปัญหาทางจิตวิทยา ดิฉันคิดว่าเราไม่อาจ จะยอมรับเรื่องนี้ ไม่ว่าจะนานเพียงใด นอกจาก นั้นยังเป็นปัญหาทางด้านกฎหมายว่า เด็กเหล่านั้น จะได้รับสิทธิเหมือนเด็กอื่น ๆ ในโรงเรียนหรือไม่ ลัทธิการเป็นมารดาเดี่ยวซึ่งทำหน้าที่บิดาด้วยยัง เป็น “ความคิดปฏิวัติ” อยู่

คุณ ลีน่า หลิม**

ถาม ลัทธิ “มารดาเดี่ยว” ทำหน้าที่บิดาด้วย เป็นวิธีการ แก้ปัญหาหรือไม่

ตอบ จำนวนเด็กที่ต้องการให้เพิ่มให้ทันความต้องการ นั้น มีจำนวนท่วมท้นจำนวนสตรีโสดที่ประสงค์

*คุณ หลาย อา เอ็ง เป็นนักสังคมสงเคราะห์ และสมาชิกก่อตั้งของ The Association for Action & Research (AWARE)

**คุณลีน่า หลิม เป็นประธานของ AWARE

จะเป็น “มารดาเดียว” ทำหน้าที่บิดาด้วย ดิฉันคิดว่าเรื่องนี้ยังอยู่ห่างไกลจากการยอมรับของสังคม

ถาม สตรีที่ไม่ประสงค์จะรับผิดชอบในชีวิตสมรสนั้น ประสงค์ที่จะมีบุตรนอกสมรส จริงหรือ

ตอบ อาจจะมีอยู่บ้าง แต่ดิฉันคิดว่าน้อยมาก อาจมีสตรีบางคนที่ยากเป็นมารดาคนเดียว การที่จะให้มารดาคนเดียวทำหน้าที่ทั้งบิดา และมารดาพร้อมกัน เป็นการระหนัก แม้การเป็นเพียงมารดาขณะที่มีบิดาด้วยก็เป็นภาระหนักอยู่แล้ว เรามีตัวอย่างที่เกิดขึ้นสำหรับบิดามารดาผู้ไม่ประสบความสำเร็จ ในการเลี้ยงดูบุตรให้ได้จำนวนหลายราย การที่จะขอให้สตรีเลี้ยงดูบุตรด้วยตัวคนเดียว เป็นการขอที่มากเกินไป

ถาม การสนับสนุนลัทธิ “มารดาเดียวทำหน้าที่บิดาด้วย” จะส่งเสริมให้การล่วงประเวณีหรือการมี “บ้านที่สอง” มากขึ้นหรือไม่

ตอบ ถ้าหากลัทธิ “มารดาเดียว” มีการปฏิบัติขึ้นในภาคราชการ ก็จะเป็นการทำให้การมีภริยามากกว่า 1 คน และการมีสัมพันธทางชู้สาวเป็นเรื่องถูกต้องทันที ในกฎบัตรของสตรี (Women's Charters) ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า “ชายคนหนึ่งจะมีภริยาได้เพียงคนเดียว” ดังนั้นการที่สามีมีสัมพันธทางชู้สาวกับหญิงอื่นย่อมถือว่าเป็นสาเหตุแห่งการหย่าร้างได้ เราอยากจะทราบเหมือนกันว่า ทางราชการจะตีความอย่างไรกับ “กฎบัตรสตรี” ดังกล่าว เราหวังว่า การเป็นมารดาเดียว โดยไม่มีบิดา (ถ้าหากฝ่ายหญิงยินยอม) จะไม่ใช่เพื่อเปิดโอกาสให้มี “บ้านที่สอง” ขึ้น ซึ่งโดยปกติก็มักจะต้องเสีย “บ้านแรก” ไป

ถาม ทางเด็กจะมีปัญหาอย่างไร

ตอบ ขณะที่เราประสงค์จะทำความเข้าใจกับมารดา ซึ่งมีสัญชาตญาณต่อเด็ก เราควรจะพิจารณาถึงความต้องการของเด็กด้วย โดยจะต้องคิดถึงว่า ทำอย่างไรเด็กจะเจริญเติบโต เป็นเด็กดีและมีความสุข เราไม่ควรที่ทักท้วง การที่สตรีคนเดียวต้องทำหน้าที่ทั้งบิดาและมารดานั้น จะทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดไม่ได้ ถ้าสตรีคนหนึ่งคนใดประสงค์จะทำเช่นนั้น เธอย่อมจะมีสัญชาตญาณของแม่ที่จะเลี้ยงลูกให้ได้ แม้จะขาดพ่อก็ตาม เราไม่ต้องการให้ถือเป็นนโยบายที่จะชักชวนให้สตรีโสดพากันมีบุตรนอกสมรส เพื่อบรรลุนิยามความต้องการของชาติเท่านั้น และเด็กที่เกิดขึ้นด้วยสาเหตุนี้ไม่สมควรจะต้องรับเคราะห์จากสังคมโดยที่เขาเหล่านั้นไม่รู้ อีโคโนมิเคนด้วย

ผู้เขียนได้กล่าวถึงปัญหาประชากร และวิธีการแก้ปัญหาค้นโลกโฉมของสิงคโปร์ไปแล้ว คราวนี้ลองดูปัญหาของญี่ปุ่นบ้าง ทางญี่ปุ่นไม่มีปัญหาคนรุ่นหนุ่มเช่นสิงคโปร์ แต่ญี่ปุ่นกำลังมีปัญหามาประชากรซึ่งเป็น “คนแก่” ปัญหาประชากรของชาวญี่ปุ่นมีอยู่ว่า คนญี่ปุ่นนั้นอายุยืนมากขึ้น อายุประชากรญี่ปุ่นนั้น คาดหวังว่าสำหรับผู้ชาย 74.8 ปี ส่วนผู้หญิงนั้นประมาณ 80.5 ปี ญี่ปุ่นจึงมีอัตราเจริญเติบโตของคนชราามากที่สุดในโลก ปัจจุบันคนญี่ปุ่น 12 คนจะมีคนอายุ 65 ปีขึ้นไปเสีย 1 คน และในช่วงเวลา 34 ปีข้างหน้าอัตราส่วนดังกล่าวจะกลายเป็นคนแก่ 1 คนต่อประชากร 4 คน ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นตระหนักดีถึงปัญหาดังกล่าว ดังนั้นรัฐมนตรีพาณิชย์และอุตสาหกรรมระหว่างชาติของญี่ปุ่น (MITI) จึงริเริ่มแผนการที่เรียกว่า “Silver Colombia Plan” เพื่อช่วยเหลือผู้ที่เกษียณอายุให้ไปอยู่ ณ ต่างประเทศที่ซึ่งค่าของเงินเยนสูงจะเป็นประโยชน์ต่อการครองชีพของเขาเหล่านั้น แผนการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากวงการต่าง ๆ

เพียงเล็กน้อย แต่ได้รับความเห็นชอบอย่างกว้างขวางในหมู่คนชรา

ต่อไปนี้เป็นความเห็นของบุคคลสำคัญบางคน ซึ่งนักข่าวเอเชียวิคได้ไปสัมภาษณ์มาดังนี้

Dr. Toshihisa Matsuzaki *

ถาม ท่านมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ Silver Colombia Plan

ตอบ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย เพราะแผนการดังกล่าวจัดทำขึ้นจากทรรศนะทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางการเงิน เช่นการคำนวณไม่ได้ดุล เงินแน่นอนแข็ง ไม่ใช่หลักการสำหรับสวัสดิการของคนสูงอายุ ข้าพเจ้าสงสัยว่าจะมีคนสูงอายุญี่ปุ่นเข้าร่วมโครงการนี้มากนักเพียงใด เพราะตามธรรมดาเขาเหล่านั้นถ้าหากไม่ได้อยู่ร่วมกับลูกหลาน เขาก็พอใจที่จะอยู่ใกล้ชิดกับคนใดคนหนึ่ง ถ้าเขาอยู่ต่างประเทศและเป็นชุมชนคนชาวญี่ปุ่นโดยเฉพาะ แยกตัวออกจากสังคมภายนอกมันก็ไม่ใช่วiệcที่ดีนัก

ถาม ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ในทรรศนะเกี่ยวกับการศึกษาสุขภาพของคนชรา

ตอบ โดยทั่วไป เป็นเรื่องยากที่คนแก่จะปรับตัวเองในสภาพสิ่งแวดล้อมใหม่ หลายคนมีความกลัวคลุ้มและเศร้าภายหลังจากที่ย้ายเข้าไปยังบ้านลูกหลานหรือบ้านคนชรา แต่ก็มีความคนที่ปรับตัวเองได้ดี

ถาม ท่านมีหนทางปฏิบัติอื่น นอกเหนือจากแผนการดังกล่าว เพื่อเสนอแนะรัฐบาลหรือไม่

ตอบ ข้าพเจ้าเสนอแนะให้ทำในพื้นที่ชนบท ที่ชุมชนไม่หนาแน่น ยินดีให้มีการก่อสร้างที่พักใหม่

และยินดีรับความช่วยเหลือจากรัฐบาล

ถาม คนชราญี่ปุ่นประสบปัญหาที่จะอยู่ในประเทศญี่ปุ่นหรือ

ตอบ ถูกแล้ว จากมูลค่าแท้จริงของบำนาญที่ได้รับซึ่งจะมีค่าสูงในต่างประเทศ นอกจากนั้น ในญี่ปุ่นมีการพิจารณาเพียงเล็กน้อยที่จะให้ผู้สูงอายุมีความสะดวกสบาย เขาเหล่านั้นมีที่ว่างเพียงเล็กน้อยในการออกกำลัง หรือการเดินทางโดยไม่ต้องเป็นกังวลถึงความปลอดภัย

ถาม เขาไม่ได้รับการเคารพนับถืออย่างดีในครอบครัวหรือ

ตอบ ไม่ ไม่จำเป็น ขนบธรรมเนียมการเคารพผู้ใหญ่ได้จางไปแล้ว คนญี่ปุ่นจำนวนมากบ่นว่าเขาไม่อาจอยู่ร่วมกับบิดามารดาได้ เพราะความคับแคบของบ้าน เมื่อเขาได้รับบิดามารดาเข้าไปอยู่ในบ้านมีบ่อย ๆ ที่พวกเขาจะต้องสละพื้นที่ส่วนตัวของเขาให้แก่คนแก่ ๆ ซึ่งเขายากที่จะเข้าใจได้ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็ก ๆ ไม่ชอบ ปู่ ย่า ตา ยายของเขา

ถาม อะไรเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดของคนชราในอนาคต

ตอบ จำนวนที่เพิ่มมากขึ้นของคนชราที่พึ่งพิงด้วยสมองผิดปกติ โดยมากมักจะมิสาเหตุจากการเป็นลมหมดสติซึ่งมักจะเป็นในคนสูงอายุ

Mr. Hitoshi Kato **

ถาม ท่านมีความเห็นอย่างไรบ้าง Silver Colombia Plan

* Dr. Matsuzaki : Director of the Department of Epidemiology at Tokyo Metropolitan Institute of Gerontology.

** Mr. Kato เป็นนักหนังสือพิมพ์ และผู้ประพันธ์หนังสือสองเล่มซึ่งเกี่ยวกับชีวิตของคนสูงอายุในญี่ปุ่น Oh, Retirement & The silvers going abroad.

ตอบ ข้าพเจ้าไม่คิดว่าเป็นโครงการที่ดี เพราะความคิดนี้ (สำหรับคนสูงอายุ) จะต้องใช้ทรัพยากรที่มีค่าอย่างมาก ภูมิประเทศที่สวยงาม และอสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ในการแลกเปลี่ยนเป็นเงินโดยไม่มีการตอบแทนอย่างอื่นเช่นสถานที่อยู่อาศัยใหม่ ๆ การติดต่อกับสังคมในพื้นที่เป็นเรื่องยากและเป็นแบบแผน

ถาม ท่านมีวิธีอื่นเสนอแนะรัฐบาลหรือไม่

ตอบ ข้าพเจ้าได้เสนอแนะไปยังรัฐบาลว่า ควรจะเปิดสำนักงานขึ้นตามเมืองใหญ่ต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลืออาสาสมัครผู้สูงอายุ หน่วยงานนี้จะเป็นสะพานเชื่อมพวกคนชรา กับประเทศต่าง ๆ ซึ่งต้องการประสบการณ์ของเขา ได้มีการตั้งสำนักงานหนึ่งขึ้นแล้วในความดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ แต่สำนักงานนี้ได้รับงบประมาณน้อยและอาสาสมัครเหล่านั้นก็มีกฤตการใช้จ่ายเงินส่วนตัว จำนวนมากในงานอาสาสมัครของเขาเสียก่อน

ถาม อาสาสมัครผู้สูงอายุควรจะทำอะไร

ตอบ ในประเทศญี่ปุ่นประชาชนจะเกษียณอายุเมื่ออายุ 60 ปี ทั้งที่เขาแข็งแรงและประสงค์จะทำงานต่อไป ถ้าหากเขาจะมองหางานใหม่ เขามักจะหางานที่ง่าย ๆ อย่างที่คนอายุ 18 ทำ บางทีด้วยเงินบำนาญที่เพียงพอ หลายคนก็จะอยากทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อไป เขาเหล่านั้นอาจจะเป็นช่างไม้ ครู พ่อครัว คนตรวจสอบคุณภาพ หรืออื่นใดที่ประสบการณ์ของเขาจะเป็นประโยชน์ มีสถานที่ต่าง ๆ เช่น ประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งความรู้ความชำนาญของเขา จะเป็นความต้องการและเป็นประโยชน์ที่นั่น

ถาม ท่านคิดอย่างไรเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ

ในต่างประเทศ และเขาจะปรับตัวเข้ากับสังคมอย่างไร

ตอบ ผู้ที่จะทำได้คือผู้ที่มีลักษณะคล้ายกันคือ สุขภาพดี จิตใจดี ความสามารถและการควบคุมตนเอง แม้ว่าคนญี่ปุ่นจะทำได้ทุกคน แต่ก็มียาบางกลุ่มของผู้สูงอายุทำได้ และทำได้ค่อนข้างน่าประหลาดใจ

ถาม อะไรเป็นปัญหาร้ายแรงของคนสูงอายุในญี่ปุ่น

ตอบ เรามักจะพูดกันว่า ในบั้นปลายของชีวิตเขามีความต้องการ 3 ประการ นั่นคือ เงิน งานอดิเรกและคู่ชีวิต แต่ในทรรศนะของข้าพเจ้า 3 อย่างนั้นเป็นอุดมการณ์ ข้าพเจ้าเห็นว่าเขายังต้องการอารมณ์ขันและการปรับตัวเองอีกด้วย ปราศจากเรื่องดังกล่าว คนสูงอายุญี่ปุ่น จะไม่ใช่บุคคลที่น่าสนใจทั้งในญี่ปุ่นและต่างประเทศ

ผู้เขียนเห็นว่าปัญหาประชากรของสิงคโปร์และญี่ปุ่นและการแก้ปัญหาของทั้งสองประเทศนี้น่าสนใจมาก จึงสรุปมาเล่าสู่กัน ในด้านสิงคโปร์นั้นหากผู้เขียนแสดงความคิดเห็นสนับสนุนนายกรัฐมนตรี ลี กวน ยู แล้วผู้เขียนคงจะถูกตะลุมบอนจากกลุ่มภริยาเพื่อน ๆ เป็นแน่แท้ จึงขอยุติไว้เท่านี้ ปล่อยให้เป็นที่ของท่านผู้อ่านที่เป็นชายลองออกความคิดเห็นกันก็น่าจะดี แต่อย่าคิดให้ดังนักก็แล้วกัน อย่างไรก็ตามสิ่งที่ผู้เขียนอยากจะกล่าวก็คือ ผู้เขียนนิยมความกล้าหาญของรัฐบาลสิงคโปร์ที่เมื่อดำเนินแผนการใดที่ผิดพลาด เขาก็ยอมรับอย่างเปิดเผย ส่วนการแก้ปัญหาที่หนทางที่จะแก้ปัญหาได้ไม่ว่าทางใด เขาก็เสนอให้ประชาชนทราบ แล้วฟังผลที่สะท้อนกลับ เพื่อหาทางตกลงใจต่อไป

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัวของประเทศไทยนั้น ผู้เขียนไม่ทราบที่เราได้มีกลุ่มเป้าหมายไว้อย่างใด เท่าที่ทราบเห็นมีกลุ่มผู้มิอื่นจะกิน และผู้มีการศึกษาดี เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สนใจในการวางแผน

ครอบครัว “คนกลุ่มดังกล่าวอยู่ในฐานะที่สามารถเลี้ยงดูบุตรและให้การศึกษาได้อย่างดี เด็กดังกล่าวจะเป็นกำลังสำคัญของชาติบ้านเมืองในอนาคต มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าของชาติ ถ้าหากเราไม่มีแผนการที่ดีและรอบคอบ โดยต้องการแต่เพียงตัวเลขสถิติที่สวยหรูแล้วการวางแผนครอบครัว อาจจะกลายเป็นการวางแผนทำลายทรัพยากรบุคคล” ที่มีค่าของชาติไปก็เป็นได้จากสถิติที่รับฟังทางโทรทัศน์เมื่อเร็ว ๆ นี้แจ้งว่า อัตราการเกิดของคนไทยลดลงจาก 3.2% เหลือเพียง 1.72% ในปี 2529 แล้ว ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะมีการประเมินผลกันให้ละเอียดถี่ถ้วนกันเสียที ก็น่าจะเป็นการดีที่ยังก่อนที่อะไร ๆ จะสายไปดังเช่นสิงคโปร์ประสบอยู่

ปัญหาของประเทศญี่ปุ่นนั้น ไม่เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว แต่เป็นเพราะการสาธารณสุขที่ดีมากทำให้คนญี่ปุ่นมีอายุยืน จึงทำให้เกิดปัญหาว่ามีคนชรามากขึ้นจนกระทั่งรัฐบาลเห็นว่าจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่คนเหล่านี้ และก็นำแปลกใจที่เพิ่งจะฮือฮากันเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง อาจจะเพราะต้องการให้ทันสมัยแข่งกับประเทศไทยก็เป็นได้ โดยที่ประเทศไทยเราเมื่อเร็ว ๆ นี้ มีการกล่าวขวัญถึง “คนแก่” กันอยู่ไม่เว้นแต่ละวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางหนังสือพิมพ์ คำก็แกสองคำก็แก่ ในเชิงถากถางกันอยู่บ่อย ๆ คล้ายกับว่าเขาเหล่านั้นจะดำรงความเป็นหนุ่มสาวไว้ได้ตลอดไปอย่างนั้นแหละและดูเหมือนว่าเขาจะไม่เคยคำนึงถึงคุณค่าความดีที่ “คนแก่” ที่เขากล่าวขวัญถึง ได้ทำไว้กับประเทศชาติ หรือแม้แต่กับตัวเขาเหล่านั้นเองด้วย ดังตัวอย่างที่มีข่าวฮือฮากันเมื่อเร็ว ๆ นี้ ซึ่งท่านผู้อ่านคงจะทราบและจำกันได้ดี ทำให้ผู้

เขียนรู้สึกเศร้าใจว่า คุณธรรมอันดีงามของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยนับถืออาวุโส วิทยุ และคุณวุฒิกันมานานแสนนาน แต่ปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าคิด อย่างไรก็ตามก็เรื่องทำนองนี้ไม่เพียงปรากฏในประเทศไทยเท่านั้น แต่ก็ปรากฏในต่างประเทศด้วย อย่างที่เล่ามาแล้วข้างต้นเกี่ยวกับคนชราของญี่ปุ่น ซึ่งความรักเคารพบิดามารดาและญาติผู้ใหญ่กำลังลดน้อยลงอย่างน่าใจหาย ทั้งนี้ก็เพราะเศรษฐกิจและค่าครองชีพในปัจจุบัน ทำให้คนญี่ปุ่นต่างพากันนึกถึงตัวเองมากยิ่งขึ้น ทำให้รัฐบาลต้องหาแผนการมาสนับสนุนช่วยเหลือคนชราของตนให้ออกไปอยู่นอกประเทศในฐานะที่เงินเย็นของตนแข็ง ย่อมจะทำให้คนชราเหล่านั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่า สบายกว่าที่จะอยู่ในประเทศของตนเอง ดังปรากฏความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การมีเงินอย่างเดียวน่าจะไม่ใช่เพียงพอเพราะคนชราย่อมต้องการทางด้านจิตใจเป็นอย่างมาก ฉะนั้นแผนการดังกล่าวของญี่ปุ่นจะเป็นผลอย่างไรจึงเป็นเรื่องที่ควรติดตามกันต่อไป

อย่างไรก็ดี สำหรับประเทศไทย ผู้เขียนเห็นว่าเรามีพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของชีวิตที่ยังมั่นคงอยู่ คนไทยยังยึดมั่นในคำสอนที่ว่า “กตัญญู กตเวที” อย่างแน่นแฟ้น ดังนั้นสถานการณ์คนชราของประเทศไทยคงจะไม่เลวร้ายเหมือนคนชราในประเทศญี่ปุ่นอย่างแน่นอน และผู้เขียนขอจบบทความนี้ด้วยคำว่า

หมั่นเรียน มากู้
หมั่นสัตย์กตัญญู หมั่นสู่ความเจริญ

บรรณานุกรม

1. “Solo Parenthood : A Singapore Solution?” ; ASIaweek May 17, 1987
2. “Japan’s Plan for Elderly” ASIaweek May 31, 1987